

ეკონომიკური უსაფრთხოება გლობალიზაციის პირობებში

ნატო ჩიკვილაძე
სტუ პროფესორი

რეზიუმე

დღევანდელ პირობებში როგორც სახელმწიფო, ისე ნებისმიერი ეკონომიკური სუბიექტის ეკონომიკური უსაფრთხოების დაცვა მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს. ეკონომიკური უსაფრთხოება ეროვნული უსაფრთხოების მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია, რადგანაც ეკონომიკა იჭრება სახელმწიფოს საქმიანობის თითქმის ყველა სფეროში. სტატიაში მოცემულია ეკონომიკური უსაფრთხოების მნიშვნელობა. ეკონომიკური უსაფრთხოების მრავალი განმარტება არსებობს. ავტორი შეეცადა მოეცა ეკონომიკური უსაფრთხოების ერთ-ერთი განზოგადოებული განმარტება. ვინაიდან ეკონომიკური უსაფრთხოება ყოველთვის იმყოფება საშიშროების ქვეშ, საჭიროა ყოველი მათგანის სწორად განსაზღვრა და შეფასება.

ეკონომიკური საფრთხის გაძლიერება ხდება გლობალიზაციისა და ინტეგრაციული პროცესების პირობებში. სისტემატურად მიმდინარეობს მსოფლიო ეკონომიკური მეურნეობის სავაჭრო, სამეწარმეო და ფინანსური ურთიერთობის გააქტიურება. ეროვნული ეკონომიკები გადახლართულნი არიან ერთმანეთში, ურთიერთდამატებს წარმოადგენენ, ერთმანეთზე არიან დამოკიდებული, სწორედ ეს გვაძლევს საშუალებას გამოვყოთ ეკონომიკური უსაფრთხოების საშიშროება-დაკავშირებული გლობალიზაციასთან, ასევე გამოვიკვლიოთ მასთან კავშირში არმყოფი.

გლობალიზაცია, მთელი რიგი სპეციალისტების აზრით, წარმოადგენს საზოგადოების განვითარების ევოლუციურ ტენდენციას. ამავ დროს გლობალიზაცია ერთის მხრივ ქმნის საფრთხეებს, სხვა მხრივ იძლევა განვითარების ახალ შესაძლებლობებს.

ნაშრომში განზოგადებულია და მოკლედ განმარტებულია ეკონომიკური უსაფრთხოების როგორც შესაძლო ისე აშკარა საფრთხე გლობალიზაციის პირობებში, ამ საკითხთან დაკავშირებით აგრეთვე განხილულია მეცნიერ-ეკონომისტთა შეხედულებები. ავტორის მიერ მოცემულია გლობალიზაციის პირობებში ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიმართულებები.

РЕЗЮМЕ

Обеспечение экономической безопасности, как государства, так и любого другого экономического субъекта, играет важную роль. Экономическая безопасность – важная составляющая национальной безопасности, ведь экономика пронизывает все сферы деятельности государства. В статье отражена важность обеспечения экономической безопас-

ности. Экономическая безопасность имеет большое количество трактовок. Автор статьи предлагает одно из обобщенных определений экономической безопасности. Экономическая безопасность постоянно подвергается угрозам различного характера. В процессе их нивелирования важно их правильно классифицировать и оценить. Усиление и появление новых угроз экономической безопасности происходит в условиях проявления глобализационных и интеграционных процессов. Продолжается активное развитие мирового хозяйственного комплекса торговых, производственных, финансовых отношений. Национальные экономики переплетаются и взаимодополняют друг друга, зависят друг от друга. Это делает очевидной выделение еще одной классификации угроз экономической безопасности – угроз, связанных с глобализацией, и угроз, не зависящих от нее. Глобализация, по мнению многих ученых – эволюционная тенденция развития общества. При этом глобализация, с одной стороны, несет угрозы, а с другой, создает новые возможности. В статье обобщены и кратко описаны как возможности, так и угрозы экономической безопасности в условиях глобализации. По этому вопросу также рассмотрены основные воззрения ученых-экономистов.

Ключевые слова: экономическая безопасность, национальная безопасность, глобализация

* * * *

ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა სახელმწიფოს ფუნქციონირების აუცილებელი პირობაა. საზოგადოება ყოველთვის განიცდიდა თავისი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საჭიროებას, მაგრამ ეკონომიკური უსაფრთხოების სფეროს ცალკე გამოყოფა შედარებით ახალი მოვლენაა. ტერმინი “ეკონომიკური უსაფრთხოება” პირველად გაჟღერდა დიდი დეპრესიის პირობებში. 1934 წელს რუზველტმა შექმნა ეკონომიკური უსაფრთხოების ფედერალური კომიტეტი, მაგრამ ეს ჯერ კიდევ არ ნიშნავდა ეროვნული უსაფრთხოების ფარგლებში ახალი მიმართულების შექმნას.

გაეროში მე-20 საუკუნის 80 წლებიდან სისტემატურად განხილულია ეკონომიკური უსაფრთხოების საკითხები. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიდგომები მიმართულია უპირველეს ყოვლისა ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საერთაშორისო ასპექტების კვლევაზე, რომელსაც დიდი მნიშვნელობა აქვს როგორც განვითარებული, ისე განვითარებადი ქვეყნებისთვის, მსოფლიო

ეკონომიკის ძირითად პრობლემების, განვითარებადი ქვეყნებისათვის საფრთხის ეროვნულ და საერთაშორისო წყაროების განალიზებაზე.

“ეკონომიკური უსაფრთხოების” მრავალი განმარტება არსებობს ეკონომიკურ ლიტერატურაში. შეგვიძლია გავაკეთოთ ეკონომიკური უსაფრთხოების განმარტება, რომელიც შეიძლება გამოიხატებოდეს იმაში რომ ეს მდგომარეობა - საშიშროების არ არსებობა, ეკონომიკის დაცულობა საშუალებას აძლევს ეკონომიკური საქმიანობის სუბიექტებს იქნება ეს სახელმწიფო, რეგიონი, სანარმო ან სხვა განვითარდნენ და უწყვეტად შეასრულონ თავიანთი ფუნქციები. ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა წარმოადგენს სტრატეგიულ ამოცანას მთელი ქვეყნის მასშტაბით, რამდენადაც მასზე, ეკონომიკურ სფეროზე დამოკიდებულია, როგორც სოციალური, ისე პოლიტიკური, სამხედრო, ტექნოლოგიური, სასურსათო და ეროვნული უსაფრთხოების სხვა სფეროები. სწორედ ეროვნული უსაფრთხოების პირობებშია შესაძლებელი ქვეყნის ეკონომიკური წინსვლა, მოსახლეობის კეთილდღეობის ზრდა, სახელმწიფოს აყვავება.

საშიშროებას, რომელიც ემუქრება სახელმწიფოს ეკონომიკურ უსაფრთხოებას შეიძლება ჰქონდეს გავლენის და წარმოშობის სხვადასხვა დონე და ხასიათი. საშიშროების სწორმა კლასიფიკაციამ შეიძლება მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს მათ მართვაში. ეკონომიკური უსაფრთხოების მრავალი საშიშროების გაძლიერება ხდება გლობალიზაციის გავლენით. გრძელდება მსოფლიო ეკონომიკის სავაჭრო, სანარმოო, ფინანსური ურთიერთობების სამეურნეო კომპლექსების აქტიურად განვითარება. ეროვნული ეკონომიკები ერთმანეთს ერწყმიან და ავსებენ ერთმანეთს. ეს ცხადყოფს, რომ არსებობს ეკონომიკური უსაფრთხოების კიდევ ერთი კლასიფიკაცია, გლობალიზაციასთან დაკავშირებულია და მისგან დამოუკიდებელი საფრთხეები.

გლობალიზაცია ევოლუციური ტენდენციაა საზოგადოების განვითარებაში. უფრო მეტიც, ეს ორპიროვნული ფენომენია და აქვს როგორც დადებითი ისე უარყოფითი თვისებები. გლობალიზაციის პოზიტივი გამოიხატება საერთაშორისო ურთიერთობების განვითარებაში, იმპორტისა და ექსპორტის პროცესების განვითარებაში, სახელმწიფოებს შორის კულტურული კავშირების გაძლიერება-გაღრმავებაში და ა.შ. უარყოფითი ისაა, რომ გლობალიზაციის პროცესმა შეიძლება უარყოფითად იმოქმედოს სახელმწიფოს ეკონომიკური უსაფრთხოების მდგომარეობაზე, რადგან ქვეყნის ეკონომიკა უფრო ღია ხდება, ეროვნული ბაზრები სხვა სახელმწიფოს ბაზრებზეა დამოკიდებული. საზოგადოების და ნედლეულის უსაფრთხოების დამამძიმებელი პრობლემები გლობალური ხდება. გლობალიზაცია ეკონომიკური საქმიანობის ახალი დონეა, რომელიც მოქმედებს ერთიან ეკონომიკურ სივრცეში. გლობალიზაციას ახასიათებს მსოფლიო ეკონო-

მიკური ურთიერთობების გაბატონება ეროვნულზე. გლობალიზაცია ტრადიციულის გაძლიერების და სახელმწიფოს ეკონომიკური უსაფრთხოების ახალი საშიშროების წარმოშობის ფაქტორია და ეს ამკარად ჩანს ეკონომიკური უსაფრთხოების ინდიკატორების ყველა მაჩვენებელში. რესურსების ინტეგრაცია, რომელიც გლობალიზაციისათვის არის დამახასიათებელი სერიოზულ კონკურენციის უწევს პირველ რიგში განუვითარებელი ქვეყნებს, რადგან მაღალგანვითარებული ქვეყნები და ტრანსნაციონალური კორპორაციები თავად ხელმძღვანელობენ ამ პროცესს.

ტექნოლოგიური თვალსაზრისით, გლობალიზაცია კონვეიერის ტექნოლოგიებიდან მოდულურ წარმოებაზე გადასვლაა საერთაშორისო აუტოსორსინგის ფართო გამოყენებით, რესურსებისა და მატერიალური ხარჯების მართვის ოპტიმიზაციის მიზნით. ამჟამინდელი ტექნოლოგიური რევოლუციის ერთ-ერთი რეალური შედეგი იქნება შრომითი რესურსების მნიშვნელოვანი სიჭარბის გაჩენა და ცუდად განვითარებული ქვეყნების მსოფლიო ეკონომიკის ბალასტის პოზიციაზე გადაადგილება. ამრიგად, გლობალიზაციის და ინტეგრაციის პროცესების ერთ-ერთ მთავარ პრობლემას წარმოადგენს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის შესაძლებლობა ეკონომიკური პოლიტიკის განხორციელებაში. უფრო მეტიც, ხშირად ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირების ორი ასპექტი არსებობს:

- განხილული სახელმწიფოს სუბიექტების პოლიტიკური გადაწყვეტილებების დამოუკიდებლობა სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებებისაგან;
- ქვეყნის პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიმღებების დამოუკიდებლობა ეროვნული პოლიტიკური ბაზრებისაგან, სადაც მოქმედებენ როგორც რეზიდენტი, ისე არარეზიდენტი სუბიექტები.

გლობალიზაციის პირობებში ახალი გამოწვევების და საფრთხეების იდენტიფიცირების და ჩამოთვლის სხვადასხვა მიდგომა არსებობს. მაგალითად, ი.რ. ფამინსკი ასეთად წარმოებისა და კაპიტალის ინტერნაციონალიზაციას, საგარეო ეკონომიკური პოლიტიკის ლიბერალიზაციას მიიჩნევს. გლობალიზაციიდან გამომდინარე ეკონომიკური უსაფრთხოების საშიშროება ვაფირსოვთან ასოცირდება გლობალური ბაზრების ბუნდოვანებასთან, არასტაბილურობასთან, უსამართლობასთან, გლობალური ეკონომიკის ღიაობასთან და გლობალური ეკონომიკური პროცესებისა და კორპორაციების არასაკმარის მართვასთან. მრავალი მეცნიერი ამტკიცებს, რომ გლობალიზაცია ავლენს ფართომასშტაბიანი და ეკონომიკური საქმიანობის მქონე სახელმწიფოების მონოპოლიასა და ოლიგოპოლისტურ კორპორაციულ ბიზნესს; გლობალური წარმოების და მოხმარების დისბალანსი, გლობალური ინდუსტრიული და ფინანსური კაპიტალის ფართომასშტაბიანი ვირტუალიზაცია, გლობალურ დონეზე ეკონომიკუ-

რი პროცესების ცუდად მართვა და ა.შ.

მიუხედავად ჩამოთვლილი საფრთხეებისა მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაცია სერიოზულ საფუძველს ქმნის ადამიანის მრავალი პრობლემის გადასაჭრელად. გლობალიზაცია ხელს უწყობს სპეციალიზაციისა და შრომის საერთაშორისო დანაწილების გაღრმავებას. გლობალიზაციის პირობებში მატერიალური სახსრები და რესურსები უფრო ეფექტურად არის განაწილებული, რაც საბოლოოდ ხელს უწყობს ცხოვრების საშუალო სტანდარტის გაზრდას და მოსახლეობის ცხოვრებისეული პერსპექტივების გაფართოებას. მის პირობებში, პირდაპირი ინვესტიციების ზრდის ტემპი გაცილებით მაღალია მსოფლიო ვაჭრობის ტემპთან შედარებით, რაც სამრეწველო ტექნოლოგიების ტრანსფერტის, მრავალეროვნული კომპანიების ფორმირების უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია, ეს აგრეთვე პირდაპირ გავლენას ახდენს ეროვნულ ეკონომიკებზე.

გლობალიზაციის უპირატესობებს წარმოადგენს ის ეკონომიკური სარგებელები, რომლებიც მიიღება წამყვანი უცხოური ქვეყნების მონივნავე სამეცნიერო, ტექნიკური, ტექნოლოგიური და საკვალიფიკაციო დონის გამოყენების შედეგად სხვა ქვეყნებში. ამ შემთხვევაში ახალი გადაწყვეტილებების განხორციელება ხდება მოკლე დროში და შედარებით დაბალ ფასად. გლობალიზაციამ შეიძლება გამოიწვიოს შრომის ნაყოფიერების ამაღლება გლობალურ დონეზე წარმოების რაციონალიზაციისა და მონივნავე ტექნოლოგიების გავრცელებით, აგრეთვე გლობალური მასშტაბით ინოვაციების მუდმივ დანერგვაზე კონკურენტული ზეწოლით. GGGგლობალიზაცია საშუალებას აძლევს ქვეყნებს მობილიზებულნი იყვნენ ფინანსური რესურსების სულ უფრო დიდი რაოდენობით, რადგან ინვესტიორებს შეუძლიათ გამოიყენონ უფრო ფართო ფინანსური ინსტრუმენტები მზარდი ბაზრების პირობებში. L

მრავალი მეცნიერი გლობალიზაციას ლეგიტიმურ ობიექტურ პროცესად მიიჩნევს. ამავე დროს, გლობალიზაცია, ერთი მხრივ, სახელმწიფოებს ახალ შესაძლებლობებს უქმნის, ხოლო მეორე მხრივ ის უარყოფითად მოქმედებს ეკონომიკურ უსაფრთხოებაზე.

სახელმწიფოს სწორი მიდგომებით გლობალიზაციის პერსპექტივების, სოლიდარობის და ქვეყნებს შორის თანამშრომლობის სურვილის გათვალისწინებით, შესაძლებელია ყველა შესაძლებლობების გაძლიერება და საფრთხეების ზემოქმედების მინიმუმამდე დაყვანა, რაც დადებითად იმოქმედებს კეთილდღეობის ზრდაზე. გლობალიზაცია შეიძლება გახდეს ის ფაქტორი, რომელიც აიძულებს შიდა მწარმოებელს თავისი საქმიანობის შენარჩუნებისათვის გავიდეს განვითარების ახალ დონეზე, ხოლო ქვეყნის ეკონომიკა გახდეს უფრო კონკურენტუნარიანი, რადგან გამოწვევები და საფრთხეები აუცილებელს ხდის ქვეყნის ყველა ეკონომიკური პოტენციალის გაუმჯობესებასა და განვითარებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ოთინაშვილი რ. ეკონომიკური უსაფრთხოება, თბ. 2005, 440 გვ.
2. მაღლაკელიძე თ. ეკონომიკური უსაფრთხოება, თბ. 2002, 302 გვ.
3. ჭითანავა ნ. გარდამავალი პერიოდის სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები: გლობალიზაცია და ეროვნულ-ეკონომიკური უსაფრთხოება, ნაწ. III თბ. 2001, 420 გვ.
4. Фирсов В. А. Глобализация как фактор усиления традиционных и возникновения новых вызовов и угроз экономической безопасности государства. // Бизнес в законе. 2009. № 5.